

SOCIÁLNÍ STEREOTYPY

Mgr. Eva Richterová, Ph.D.

STEREOTYP - vymezení

Úzce souvisí s tématem sociální percepce (schémata, utváření dojmu) a s tématem postojů.

Mentální reprezentace určité skupiny a jejich členů

Členům určité skupiny se připisují určité charakteristiky (vlastnosti, chování). Schémata nám pomáhají při percepci druhých (šetří naši mentální kapacitu), ale pokud generalizujeme více, než bychom měli a přestáváme naši kategorizaci reflektovat (děje se automaticky), může se stereotypy nastat problém.

předsudek = stereotyp

nebo

předsudek = negativní stereotyp

PROTOTYPE

„VODÍTKA“ pro STEREOTYPY

- Pohlaví
- Věk
- Etnická příslušnost
- Lokální příslušnost
- Náboženské přesvědčení
- Sexuální orientace
- Vzhled
- Povolání
- ....

Schematické zpracování přicházejících informací – rozeznám, že nový objekt se podobá existujícímu schématu. „Stačí“ si všímat a zapamatovat si jeho nejtypičtější znaky.

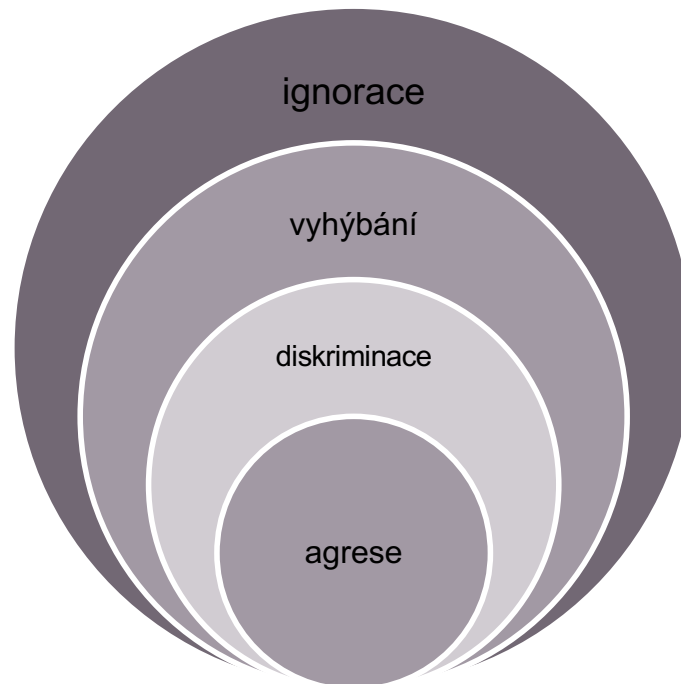

konfirmační zkreslení

Vrozené i získané kategorie

Stereotypy mají složku:

- **kognitivní** – informace, které o objektu mám (*nepotřebuji mít všechna potřebná data*)
- **afektivní** – určitý emoční náboj, často je intenzivní a negativní
- **konativní** – projevuje se určitým chování vůči objektu stereotypu

SPOJENCI STEREOTYPŮ

Určité osobnostní charakteristiky korelují s předsudky více (osobnost autoritářská, dogmatická, rigidní)

Frustrace a agrese

Rozdílnost názorů (Rokeach, 1968)

Vliv okolí – osvojování určitých postojů

Tyto faktory nejsou přímou příčinou vzniku a udržování předsudků, ale mohou k těmto procesům významně přispívat.

KATEGORIZACE

Členská skupina
Autostereotyp

Pozitivní hodnocení

Posun osobní
identity ke
skupinové

Nečlenská skupina
Heterostereotyp

Znevažování

Rozdíly na úrovni kognitivní, emoční i na úrovni chování

DŮSLEDKY (SEBE)KATEGORIZACE

ILUZORNÍ KORELACE

- Odkazuje na percepci silnější asociace mezi určitými proměnnými, než ve skutečnosti jsou
- Např. pokud jsou členové nereferenční skupiny spojování mnohem více s negativními charakteristikami či je přeceňována frekvence výskytu určitého chování („má brýle, takže bude mít vyšší IQ“)

ILUZE HOMOGENITY

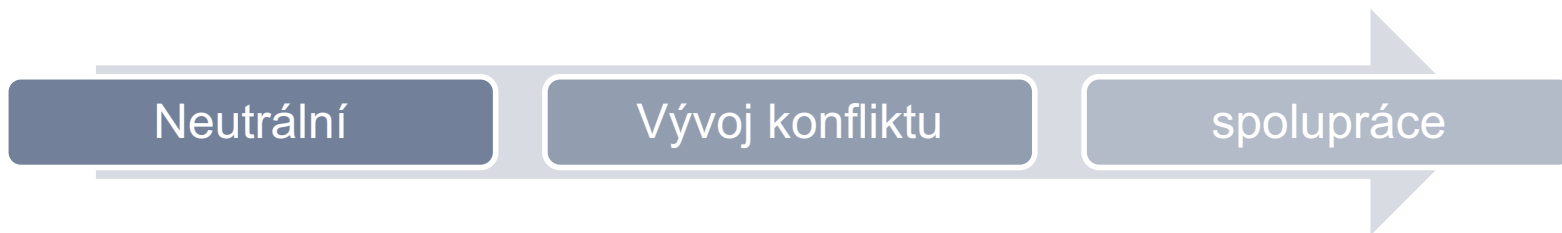
- Členy druhé skupiny vnímám jako stejné („oni všichni jsou takoví“)
- Oproti tomu členy vlastní skupiny vnímám diferencovaně

PŘÍSLUŠNOST KE SKUPINĚ

Teorie realistického konfliktu (Sherif, 1966)

Experiment týkající se meziskupinového konfliktu, resp. soupeření a kooperace. Participanty byli chlapci ve věku 11 až 12 let, kteří se účastnili táborového pobytu v délce tří týdnů. Experiment byl realizován ve třech fázích:

Atmosféra soupeření byla navozena sérií úkolů, kdy odměnu mohla získat pouze jedna skupina. Exkluzivita cíle jen pro jednu skupinu měla za následek dramatické změny v chování účastníků, otevřené soupeřivé chování vůči členům druhé skupiny a zvýšení solidarity uvnitř vlastní skupiny.

TEORIE SOCIÁLNÍ IDENTITY

(Tajfel, Turner, 1986)

Potřeba pozitivního vnímání sama sebe

Sociální srovnávání: „my jsme lepší, oni horší“

Sociální kompetice – touha náležet do žádoucí skupiny, budování pozitivní skupinové identity a stereotypní vnímání a devalvace nereferenční skupiny.

Sociální kompetice vs. Realistický konflikt

Osobní vs. Skupinová identita

SKUPINOVÁ IDENTITA

Při jejím uvědomění více vnímáme rozdíly my vs. oni

- Přímým připomenutím („mladí lidé jsou nevychovaní“, říká senior)
- Přítomností člena jiné skupiny (učitel provází skupinu studentů během přestávky)
- Pokud je člověk v menšině (ekonom na setkání psychologů)
- Při meziskupinovém konfliktu (studenti ekonomie a psychologie na fotbalovém zápasu)

MODEL FISKEOVÉ A KOL. (2002)

	Low Competence	High Competence
High Warmth	older, disabled <i>Pity</i>	ingroup, allies, reference groups <i>Pride</i>
Low Warmth	poor, homeless, immigrants <i>Disgust</i>	rich, professionals <i>Envy</i>

Current Opinion in Behavioral Sciences

AVERZE VŮČI VLASTNÍ SKUPINĚ

Může být jako následek příslušnosti k minoritní skupině, která je znevýhodňována.

- Udržení sebeúcty (předsudky jsou projevem slabosti skupiny, která mě negativně posuzuje)
- Slabá identifikace se skupinou (skrývání faktu, že jsem členem skupiny, nebo projevováním „nereprezentativních“ stránek)
- Silná identifikace se skupinou – změna negativního hodnocení na pozitivní

ZMÍRŇOVÁNÍ PŘEDSUDKŮ

KONTAKTNÍ HYPOTÉZA

Předpoklad, že za určitých podmínek dokáže přímý kontakt mezi členy změnit vzájemné vztahy

- Skupiny musí mít stejný sociální a ekonomický status
- Kontakt se musí odehrávat v kontextu vzájemné spolupráce
- Kontakt by měl být neformální a umožňovat členy jiné skupiny poznat
- Na tento kontakt by mělo být nahlíženo jako na něco nevyhnutelného a někdo by jej měl zaštitit
- Kontakt by měl být opakovaný, nikoliv jednorázový

Skládková metoda (Aronson, Gonzáles, 1988)

ZMÍRŇOVÁNÍ PŘEDSUDKŮ

INDIVIDUACE

Opak stereotypního vnímání

Vyžaduje vědomé úsilí a zaměřování pozornosti na individuální charakteristiky příslušníka určité skupiny.

VIDEA K PŘEDSUDKŮM

<http://www.understandingprejudice.org/multimedia/>